

Karolina GORTYCH-MICHALAK, *Struktura polskich, greckich i cypryjskich aktów normatywnych. Studium porównawcze w aspekcie translologicznym*

Poznań: Wydawnictwo naukowe CONTACT 2013

ISBN 978-83-60251-71-3, 321 stron

recenzowała dr hab. prof. UAM **Krystyna TUSZYŃSKA,**

Instytut Językoznawstwa, Wydział Neofilologii

Uniwersytet im. A. Mickiewicza

Al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań

krystusz@interia.pl

Wydana nakładem Wydawnictwa Naukowego „Contact” książka dr Karoliny Gortych-Michalak otwiera nową dla Wydawnictwa serię „Dissertationes Legilinguisticae. Studies in Legilinguistics” należąca do działu „Studies in Legal Language and Communication”. Książka powstała w celu zapewnienia luki w badaniach nad językiem prawnym Polski, Grecji i Republiki Cypru w ujęciu porównawczym. Poszerza ona poza tym istotne dla przekładu prawnego informacje. Rosnąca współpraca międzynarodowa, ożywienie kontaktów handlowych, międzynarodowy przepływ obywateli i kapitału wymaga konieczności obracania się w obrębie języka prawa osób funkcjonujących w różnych językach i systemach prawnych. Książka dr K. Gortych-Michalak zajmuje się zagadnieniami nowymi dla translologii, wpisanej w szerszą dziedzinę językoznawstwa porównawczego, ale zagadnieniami, z którymi musi się zmagać coraz bardziej skomplikowana rzeczywistość rynku międzynarodowego.

Książka we Wstępie podejmuje zdefiniowanie podstawowych dla pracy pojęć z dziedziny językoznawstwa i translologii legilingwistycznej i rozpatruje na tym tle język specjalistyczny, jakim jest język prawa. Przez język prawny rozumie Autorka język aktu normatywnego. Wskazuje w książce główne nurty badań nad tekstem prawnym, które funkcjonują w naukach prawnych i w badaniach językoznawczych, przez co praca ma charakter interdyscyplinarny i jest w zasadzie eksplorowaniem terenów dziewiczych. Należy podkreślić wielką przejrzystość materiału opracowanego przez dr K. Gortych-Michalak, która gwarantuje czytelnikowi nawet mało zaznajomionemu z językiem legilingwistyki zrozumiały i weryfikowalny przekaz informacji. Książka składa się z ośmiu rozdziałów, przy czym rozdział ósmy stanowią wnioski wyprowadzone z badań nad językiem aktów normatywnych Polski, Grecji i Republiki Cypru. Rozdział pierwszy dotyczy stanu badań nad legilingwistyką jako dyscypliną naukową z naciskiem położonym na fakt, że tłumacz tekstu prawnego, jakim jest akt normatywny, musi mieć na względzie nie tylko krąg kulturowy, z którego wywodzi się odbiorca tego aktu, ale również otaczającą odbiorcę kulturę prawną i system prawny. W tych rozważaniach Autorka zatrzymuje się nad zagadnieniem *skoposu* w przekładzie aktów normatywnych. Do tekstów prawnych greckich przełożonych w Polsce należy Konstytucja Grecji (przełożona w 2005 r.) i Konstytucja Republiki Cypru (przełożona w 2013 r.). Przekład Konstytucji Grecji miał miejsce z języka *pivot*, jednak przekład Konstytucji Republiki

Cypru został zrealizowany z języka greckiego na polski. Problematyczna pozostaje jakość przekładu, o której wspomina Autorka książki przywołując wstępne, zainicjowane przez nią badania w tym zakresie (s. 74)¹.

Rozdział drugi zajmuje się metodologią badań tekstu prawnego. Autorka zapowiada, że celem jej publikacji jest przeprowadzenie analizy porównawczej tekstów prawnych cypryjskich, greckich i polskich pod kątem ich struktury syntaktycznej i semantycznej. Teksty prawne greckie i polskie są wykorzystywane w określonych zdarzeniach komunikacyjnych, zwanych zdarzeniami komunikacji prawnej i jako takie wymagają wiedzy zarówno filologicznej, jak i prawniczej, tylko bowiem te dwa skoordynowane elementy zapewniają udany akt komunikacji prawnej. Doktor K. Gortych-Michalak jasno formułuje swoje podstawy badawcze i fazy przeprowadzonych badań porównawczych w zakresie struktury aktów normatywnych, operując pojęciami superstruktury, makrostruktury i mikrostruktury tekstów normatywnych.

Zanim Autorka przejdzie do omawiania i analizy superstruktury, makrostruktury i mikrostruktury aktów normatywnych, które wypełniają odpowiednio rozdziały czwarty, piąty i szósty zatrzymuje się dłużej (rozdział trzeci) nad analizą schematu komunikacji prawnej z uwzględnieniem funkcji nadawcy komunikatu prawnego, jego odbiorcy oraz samego komunikatu, którym jest tekst aktu normatywnego, z uwzględnieniem jego cech oraz funkcji. Autorka wskazuje na istnienie aktów komunikacji prawnej z rozbudowaną liczbą uczestników zdarzenia w komunikacji prawnej plurilingwalnej, zaznaczając że tłumacz w tego typu zdarzeniu komunikacyjnym jest nie tylko medium językowym, ale również prawnym. Tłumacz taki w procesie przekładu prawnego dostosowuje tekst przekładu nakierowany na odbiorcę za sprawą ustalenia otaczającej odbiorcę kultury prawnej i systemu prawnego. Nieprzecenioną wartością, zdaniem Autorki, ma zdobyta na drodze badań porównawczych znajomość tekstów paralelnych, która pozwala na tworzenie tekstów prawnych mających charakterystykę właściwą dla danego systemu prawnego. Sporządzony w oparciu o schemat opis zdarzenia komunikacji prawnej – podkreśla Autorka – wskazuje na asymetrię pomiędzy nadawcą a odbiorcą komunikatu prawnego, która wynika z systemu prawnego i funkcji, jaką legislator pełni w państwie. Legislador, jak wskazuje dr K. Gortych-Michalak ma bowiem nie tylko kompetencję prawną do nadawania komunikatu, ale również kompetencję do egzekwowania realizacji norm zawartych w akcie normatywnym. Prowadzi to do wykształcenia się komunikatu prawnego o charakterze „monologu ustawodawcy przy, w większości wypadków, milczącej zgodzie odbiorcy”(s. 110).

We wnioskach Autorka podkreśla, że punktem wspólnym, w którym spotykają się językoznawstwo i prawo, jest legilingwistyka porównawcza oraz komparatystyka prawnicza. Autorka postuluje, że w wypadku gdy tłumacz sam nie jest interpretatorem tekstów prawnych, powinien sporządzić tekst, który może być interpretowany przez prawników, dlatego do kompetencji takiego tłumacza należy zdobywanie wiedzy nie tylko językowej, ale również w zakresie nauk prawnych. W dalszych wnioskach Autorka stoi na stanowisku, że komunikat prawny w zdarzeniu komunikacyjnym staje się jego centralnym elementem.

Autorka zaopatrzyła książkę w rysunki i tabele, które ułatwiają zrozumienie analizy superstruktury, makrostruktury i mikrostruktury w przytaczanych aktach

¹ Por. Gortych 2014.

prawnych polskich, greckich i cypryjskich. Dr K. Gortych-Michalak zwraca uwagę na fakt istotny dla podejmowanych w jej badaniach kwestii, a mianowicie, że systemy prawne Polski, Grecji i Republiki Cypru różnią się nie tylko odrębnymi, narodowymi systemami prawnymi, ale zasadzają się na różnych zasadach fundamentalnych: polski i grecki system prawny to tzw. system prawa stanowionego, podczas gdy cypryjski system prawa należy do systemów *common law*. Ta różnica pozwala Autorce na wyprowadzanie ciekawych wniosków, gdyż Polska i Grecja, przy różnych językach urzędowych mają wspólny element z punktu widzenia kryterium systemu prawnego, natomiast Grecja i Cypr przy wspólnym elemencie, jakim jest język urzędowy, posiadają odmienny system prawny. Dzięki wykorzystaniu powyższych różnic książka dociera do różnych zakamarków w badaniach porównawczych struktury polskich, greckich i cypryjskich aktów normatywnych oraz w badaniach w aspekcie translologicznym tekstów prawnych. W podsumowaniu badań w aspekcie translologicznym Autorka tworzy model dla wzorcowego przekładu aktu normatywnego, który uwzględnia poznanie systemów i kultur prawnych tekstu źródłowego i tekstu docelowego, jakie Autorka określa mianem „rzeczywistości prawnej” (s. 266). Podkreśla mocno, że brak wiedzy na temat źródeł prawa i ich roli w danym systemie prawnym może prowadzić do niewłaściwego doboru źródeł paralelnych i ich kontekstu.

Książka doktor K. Gortych-Michalak oparta jest na imponującej bibliografii, poszerzonej o webografię. Autorka podaje spis przywoływanych w pracy aktów prawnych, mieszczący w sobie cypryjskie, greckie, polskie akty prawne oraz jeden tekst Prawa wspólnotowego Unii Europejskiej z 2007 roku. W pisaniu książki pomogły Autorce również elektroniczne bazy aktów prawnych, wykorzystane w analizach. Wraz z rysunkami i tabelami tworzą one mocne podstawy wiarygodności przeprowadzonych badań i sytuują książkę w rzędzie prac erudycyjnych, opartych na szerokim materiale badawczym, a przy tym docierającą do mniej wyrobionego w tej dość wąskiej, ale jakże potrzebnej dyscyplinie wiedzy.

Książka zaopatrzona została w trzy streszczenia w języku polskim, angielskim i nowogreckim, które podkreślają interdyscyplinarny charakter przeprowadzonych badań, wyjaśniają metodę badawczą, terminologię, jaką posłużyła się w książce Autorka, uczulają na własne podejście do badań nad legilingwistyką porównawczą, jakie zostały przeprowadzone w pracy na podstawie analizy aktów normatywnych greckich, cypryjskich i polskich. Wnioski, jakie wynikają z analizy porównawczej badanych tekstów odpowiednio w perspektywie superstruktury, makrostruktury i mikrostruktury każdorazowo są podsumowywane w aspekcie translologicznym. Doktor K. Gortych-Michalak wskazuje w swojej książce przestrzenie współpracy na styku nauk prawnych i językoznawczych. Niewątpliwie na przeprowadzenie ze znanstwem swoich badań pomogły jej studia nie tylko filologiczne, ale również prawnicze.

Bibliografia

- Gortych-Michalak, Karolina. 2013. *Struktura polskich, greckich i cypryjskich aktów normatywnych. Studium porównawcze w spakcie translologicznym*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe CONTACT.
- Gortych-Michalak, Karolina. 2014 [w druku]. Środki językowe formułowania praw politycznych w konstytucji Polski, Grecji i Cypru. w *Polityka a język* red. Niewiadomski A. Warszawa:

Recenzja książki: Karolina Gortych-Michalak, Struktura polskich, greckich...

- Konstytucja Grecji. 2005. Tłumaczenie z języka francuskiego Grażyna i Włodzimierz Ulicy. Tłumaczenie zmian wprowadzonych na mocy rewizji z dnia 6 kwietnia 2001r. Bartłomiej Zdaniuk. Wstęp. Jarosław Kamiński. Warszawa: Wydawnictwo SejmoweZakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego.
- Konstytucja Republiki Cypryjskiej. 2013. Tłumaczenie z języka greckiego Leonidas i Pavlos Sakritidis. Wstęp Przemysław Osiewicz. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.